

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שכב
ערש"ק פרשת קרח ה'תשע"א

טעם לנפילת הפרחים במטה אהרן

מחלוקת קורח ע"ד החסידות

פלוגתת חז"ל בתורם מן הרעה על הרעה

מידת הביטחון אצל בעלי עסק

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שכב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[עי"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 60840
טלפון: 03-738-3734
הפצה: 03-960-4832
United States
1469 President st.
Brooklyn, NY 11213
oh@chasidus.net
718-534-8673

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ז מקרא אני דורש

ויוצא פרח ויצץ ציץ:

חנטת הפרי כשהפרח נופל

יחדש שלפירוש רש"י הוציא משה לבני ישראל בנוסף למטה אהרן, גם פרחים שנפלו מהמטה, ועפ"ז יבאר באופן נפלא דברי הש"ס שנגנזו ביחד עם הארון "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה"

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ג עמ' 113 ואילך)

יא פנינים

עיונים וביאורים קצרים

יב יינה של תורה

בוקר ויודע ה' את אשר לו:

טענת קורח ותשובת משה ע"פ פנימיות התורה

תשובת משה למרגלים הביאה לטעותו של קורח | החיות שבנ"י מקבלים מהנשיא היא בכל הפרטים, ולא רק בענייני רוחניות | מעלתו של משה גם בקיום המצוות המעשיות | מעשים טובים – ומאירים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1048)

יח פנינים

דרוש ואגדה

יט חידושי סוגיות

פלוגתת חז"ל בתורם מן הרעה על הרעה

ידייק דמן הש"ס משמע דהאיסור הוא רק שלא יתרום מן הרעה על היפה, משא"כ להספרי / יסיק דאף להש"ס וודאי איכא חיוב לתרום תמיד מן היפה / יתלה הפלוגתא בגדר כללות דין תרומה מן היפה אי הוי מכלל "כל חלב לה" / יוסיף עוד, דתלוי הדבר אי תרומה מן היפה הוא חיוב בהפרשה או בנתינה לכהן

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 120 ואילך)

כז תורת חיים

מכתבי קודש אודות גודל הזהירות שצריכה להיות מפירוד לבבות ומחלוקת ח"ו, ושכל מחלוקת שני הצדדים אשמים, ועל כל אחד לעשות התלוי בו להפסיק את הפירוד

ל דרכי החסידות

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרריי"ץ מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות מדת הבטחון בהשי"ת שצריכה להיות אצל בעלי עסק

ויוצא פרח ויצץ ציץ: חנטת הפרי כשהפרח נופל

יחדש שלפירוש רש"י הוציא משה לבני ישראל בנוסף למטה אהרן, גם פרחים שנפלו מהמטה, ועפ"ז יבאר באופן נפלא דברי הש"ס שנגנזו ביחד עם הארון "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה"

בפרשתנו מספר הכתוב אודות הנס דפריחת מטה אהרן – שמכל המטות של השבטים, פרח דוקא המטה דאהרן: "וינח משה את המטות לפני ה' באהל העדות. ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות, והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים. ויוצא משה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל, ויראו ויקחו איש מטהו" (יז, כב-כד).

ובפירוש רש"י:

"ויוצא פרח – כמשמעו; ציץ – היא חנטת הפרי כשהפרח נופל; ויגמול שקדים – כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים, לשון 'ויגדל הילד ויגמל'. ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו 'ובסר גמל יהיה נצה'". וע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון רש"י – יש לדקדק במה שפירש על תיבת "ציץ": "היא חנטת הפרי כשהפרח נופל";

לכאורה, כדי להסביר את משמעות המלה "ציץ" די ומספיק אומרו "חנטת הפרי" – לשם מה מוסיף רש"י "כשהפרח נופל"? מדוע הוצרך להוסיף ולבאר ש"חנטה" כוללת את נפילת הפרח?

לקראת שבת

ויש לומר, שבהוספה זו למדנו את שיטתו המיוחדת של רש"י בפרשה זו, ולפי דרך זו יתיישבו כמה דקדוקים שדקדקו המפרשים בהאי ענינא, כדלקמן.

ב. בפשטות כוונת הכתוב באומרו "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" – היא שמטה אהרן הצמיח שקדים בהסדר הרגיל שבו צומחים שקדים על אילן; בתחילה יצאו פרחים, לאחר מכן חנט הפרי ונעשה "ציץ", ושוב התבשלו הפירות לגמרי ונעשו "שקדים" הראויים לאכילה.

אך לכאורה אינו מובן: כאשר משה נכנס לאהל העדות – הוא ראה (לכאורה) רק את השקדים המוכנים (ולא את ה"פרח" וה"ציץ" ששייכים להזמן שלפני כן), וכך הוציא את המטה לבני ישראל; ואם כן, לשם מה מספר הכתוב על מה שהיה לפני כן (ומאי דהוה הוה) – זה ש"ויוצא פרח ויצץ ציץ"?

וכך באמת הקשה הרשב"ם: "לא היה לו לכתוב 'והנה פרח' – אלא 'והנה גמל שקדים מטה אהרן לבית לוי'!" כלומר: היה להכתוב להזכיר את סוף הענין בלבד – "ויגמול שקדים", ותו לא.

לכאורה אפשר היה ללמוד, שכוונת הכתוב היא להשמיענו שאכן משה היה נוכח בכל שלושת הזמנים. כלומר: משה נכנס לאהל העדות, וראה בעיניו כיצד "ויוצא פרח", ושוב ראה כיצד "ויוצץ ציץ", ולאחר מכן ראה ש"ויגמול שקדים".

אבל אין זה מובן, כי: כל הנס דפריחת מטה אהרן היה בשביל לחזק את כלל ישראל בענין בחירת אהרן כו'; ואם כן, איזו תועלת יש בזה שמשה לבדו יראה את כל שלושת הענינים?! הרי לעיני בני ישראל – שבשבילם בא הנס – נראה בלאו הכי רק סוף הענין, "ויגמול שקדים" ותו לא!

[ואמנם, מכח הקושיא מחדש הרשב"ם, כי כשהוציאו משה מצאו שפרח ולא יותר, ועל כך נאמר "והנה פרח מטה אהרן"; ורק אחר כך "ויוצץ ציץ" לעיני כל ישראל, ואחר כך "ויגמול שקדים" לעיני העם. אבל כבר העירו במפרשים (ראה פני דוד להחיד"א סוף פרשתנו; מלבי"ם על הפסוק; ועוד), שפירוש זה אינו מיושב בפשט הכתוב, שמשמעו ברור כי רק לאחר סיום הענין של "ויגמול שקדים" – אז הוציא משה את המטות לבני ישראל, והדרא קושיא לדוכתא].

ג. והנה בבעלי התוספות כאן (דעת זקנים. ועד"ז במושב זקנים. וכן במפרשי הש"ס ליומא נב, ב: תוספות ישנים, תוספות הרא"ש, חידושי הריטב"א – הובאו בפני דוד להחיד"א סוף פרשתנו), הביאו מלשון הש"ס (יומא נב, ב. הוריות יב, א. כריתות ה, ב. ועוד) המדבר על גניזת הארון, ושם אמרו, כי ביחד עם הארון נגנזו "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה"; ולכאורה קשה – הרי הפרחים נפלו (ובמקומם צמחו שקדים) ואינם עוד?!

ומכח זה חידשו – "דתרי עניני פרח היו שם. מצד אחד פרח, ואותן פרחים עמדו ולא נפלו לעולם; ומצד אחד 'ויוצא פרח', ונפל כדרך כל פרחי אילנות, 'ויצץ ציץ ויגמול שקדים'".

ולפי פירושם מובן לשון הש"ס "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה" – כי אמנם בצד אחד של מטה אהרן היו שקדים, וכפשטות הענין, אבל בצד השני נותרו פרחים קיימים (שלא נפלו).

ובבריור שיטת רש"י בזה – נראה פשוט שאין דעתו כחידוש זה, כי בדבריו לא נרמז הדבר כלל

לקראת שבת

ט

(וחידוש גדול כזה היה לו לפרש); אלא לשיטתו היה רק סוג אחד של "פרחים" בלבד – אותם פרחים שנופלים ואחר כך גודל הפרי במקומם. [ושיעור הכתוב הוא: "והנה פרח מטה אהרן" – שהיתה בו "פריחה" במובן כללי, הוספה וצמיחה; ואחר כך מפרט הכתוב "פריחה" זו – "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים"].

ויש להקשות איפוא – כיצד נפרנס (לשיטת רש"י) את לשון הש"ס הנ"ל "מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה"?

ד. אך הביאור בכל זה – לפי דיוק לשון רש"י (הנ"ל ס"א) "חנטת הפרי כשהפרח נופל" [ולהעיר ממושב זקנים מבעלי התוספות כאן]:

אמנם, כאשר בא משה לאהל העדות – הוא ראה על מטה אהרן רק את השקדים המוכנים; וזה שהכתוב מספר על מה שהיה לפני כן – "ויוצא פרח ויצץ ציץ" – הוא משום שמשה ידע על כך מתוך ראיית הפרחים הנפולים.

כלומר: אם משה היה נכנס ורואה רק את השקדים על המטה – אז היה יכול לחשוב שהשקדים צמחו בדרך נס לגמרי, בלי הקדמת הסדר הטבעי של "ויוצא פרח ויצץ ציץ" (אלא מיד צמחו שקדים מוכנים); אך מזה שליד המטה היו פרחים שנפלו – הוכח בבירור שהשקדים צמחו לפי הסדר הטבעי של הוצאת פרח, ציץ וכו'.

ולכן איפוא מפרט הכתוב את הסדר של "ויוצא פרח ויצץ ציץ (ויגמול שקדים)" – כי כאשר הוציא משה את המטות מלפני ה' אל בני ישראל, הראה להם את הכל, אף את הפרחים שנפלו בשעת חנטת הפרי; וכשראו את המטה על שקדיו ופרחיו (שנפלו) – היה ברור בעיניהם שבתוך "אהל העדות" היה כל הסדר של "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים".

ה. ומעתה יש לומר בביאור לשון הש"ס (הנ"ל ס"ג) "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה":

כאמור, הרי המפרשים תמהים על הלשון "פרחיה" (שלכאורה, הפרחים הרי נפלו כבר!); ומיישבים, שבאמת חלק מהפרחים נשאר על המטה לדורות ולא נפלו ממנו.

אולם כד דייקת, לכאורה עדיין יש להקשות (לאידך גיסא):

אם אכן הפרחים נשאר על המקל – למה צריכים חז"ל לפרט את הפרחים במיוחד? הרי הם חלק מ"מקלו של אהרן" וכלולים בו (בדרך ממילא)! [ואכן, הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ד ה"א) כותב רק "מטה אהרן" – בלי להוסיף "שקדיה ופרחיה"].

זה שמפרטים ה"שקדים" – יש לומר, שבזה נתכוונו לבאר על איזה מקל מדובר כאן; אולם למה צריך לפרט גם את ה"פרחים"?

אך לפי האמור בשיטת רש"י, שהפרחים כולם נפלו ומשה הראה לישראל את הפרחים כפי שהם נפרדים מן המטה, אתי שפיר:

כשם שבפעם הראשונה הוציא משה את המטה ביחד עם (השקדים שעליו ו)הפרחים שנפלו, כדי שבני ישראל יראו ויבינו שהשקדים צמחו על המטה בסדר הטבעי של "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" -

כך כאשר שמרו את המקל "למשמרת לאות", שמרו ביחד עמו את הפרחים שצמחו עליו ונפלו, שהם הראיה על הסדר הטבעי של צמיחת השקדים על המטה. ולכן מפרטים חז"ל את ה"פרחים" בפני עצמם, להשמיענו שגם אותם שמרו ביחד עם המטה (אף שהיו נפרדים ממנו).

[אך עדיין יש להבין את טעם הענין: מדוע באמת היה צורך בכך שהשקדים יצמחו על מטה אהרן בסדר טבעי דוקא ("ויוצא פרח ויוצא ציץ ויגמול שקדים") - עד כדי כך שגם לדורות שמרו את הפרחים הנפולים, המוכיחים על סדר זה? וכי מה היה חסר באם היו השקדים צומחים בלי הקדמת הפרחים והציץ?! ואכמ"ל, וראה לקמן במדור "פנינים - עיונים וביאורים קצרים" משנ"ת בזה בקיצור, ועוד חזון למועד בעז"ה].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

גידול הפרחים במטה אהרן

פרח מטה אהרן גו' ויוצא פרח ויציץ
ציץ ויגמול שקדים

ציץ – היא חנטת הפרי כשהפרח נופל
(זו, כג ופרש"י)

יש לעיין, דבשלמא לפי האברבנאל
ש"המנהג הטבעי כי כאשר יראו השקדים נופל
הפרח, אבל מכח הנס היו הפרח והציץ וגם
השקדים והעלים תמיד יחד" הנה זה שעשה
הקב"ה שיגדלו פרחים נוסף לשקדים הי' כדי
להגדיל הנס.

אך לדעת רש"י שפי' "ציץ" – היא חנטת
הפרי כשהפרח נופל", והיינו שגידול השקדים
מהמטה הי' בסדר טבעי, הרי גם בצמיחת
השקדים בלבד הי' ניכר הנס, ומדוע הוצרך גם
ל"ויוצא פרח" (וראה לעיל במדור "מקרא אני דורש" ביאור ענין
זה בארוכה)?

ויש לבאר בזה, דהנה, לאחר שנבלעו קרח
ועדתו, כבר ידעו בני"ש שכל מעשי משה ומיניו
היו ע"פ הדיבור, והסכימו שבאהרן בחר ה'
להיות כה"ג, רק תלונתם היתה שאהרן מצ"ע
אינו ראוי לזה, ואין הוא מנושא מכל העם, וא"כ
"מדוע תנשאו גו'".

ולכן עשה הקב"ה שהמטה יפרח ויגמול
שקדים:

ללמדנו, שמחד גיסא, הנה כמו שמטה לבד
אינו יכול להוציא שקדים, וזהו רק מצד רצונו
של הקב"ה, כמו"כ מינוי אהרן הי' מבחירתו של
הקב"ה לבדו;

אך מאידך, גידול השקדים הי' גם באופן
טבעי, שקודם פרחו הפרחים, ורק לאחר
"כשהפרח נופל" הוכר הפרי, וכמו"כ לאחר
שבחר הקב"ה באהרן נעשתה הכהונה טבע
אצלו, וה"ה מנושא על כל העם מצד טבעו.

(ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 113 ואילך)

רצון קורח ועדתו לשמש

ככה"ג

זאת עשו לכם קחו לכם מחתות

אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם
ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך
(טו, ו ובפרש"י)

לכאורה תמוה, הרי קרח ועדתו נחלקו על
כהונתו של אהרן, ואיך מתאים שכלל משה את
עצמו עמהם אפי' בדיבור, באמרו "אף אני רוצה
בכך"?

ויש לבאר זה בהקדים תמיהה בעיקר
מחלוקתו של קורח, הרי הקב"ה הבטיח למשה
ש"גם בך יאמינו לעולם" (יתרו ט, ט), ואיך חלקו
עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א ד"ה
ודתן)?

ועכצ"ל שגם קרח ועדתו האמינו במשה,
וטעותם "ובקשתם גם כהונה" – "אתם ר"ן איש
מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע
למעלת הכהונה.

והיינו, שכאשר הבינו את גודל המעלה
בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשרתו",
"ויבדל גו' להקדישו קודש קדשים" (דה"א כג, יג)
הנה גם הם נשתוקקו לזה. וחשבו דכמו שתפלה
יכולה לפעול אצל הקב"ה לבטל גזר דין וכיו"ב,
כמו"כ יכולים הם לפעול שיזכו לכהונה גדולה.

וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בכך".
דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה רצון
טוב הוא. ורק שבפועל א"א להם להיות כהנים
גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד
ותורה אחת" כמו"כ א"א להיות יותר מ"כהן
גדול אחד".

(ע"פ לקו"ש ח"י"ח עמ' 187 ואילך)

בוקר ויודע ה' את אשר לו: טענת קורח ותשובת משה ע"פ פנימיות התורה

תשובת משה למרגלים הביאה לטעותו של קורח | החיות שבנ"י מקבלים מהנשיא היא בכל הפרטים, ולא רק בענייני רוחניות | מעלתו של משה גם בקיום המצוות המעשיות | מעשים טובים – ומאירים

איתא בכרייתא דסדר-עולם: "אחר מרגלים היתה מחלוקתו של קרח ובליעתו, שנאמר: אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש וגו'". וצריך ביאור: מאיזה טעם המתין קורח עד אחרי מעשה המרגלים כדי לחלוק על משה?

דהרי, ציווי ה' להעביר את הכהונה מהבכורות אל אהרן ובניו, היה בשעת מתן תורה, או משהוקם המשכן; כל זאת זמן רב קודם חטא המרגלים (מתן תורה היה יותר משנה קודם חטא המרגלים, והקמת המשכן כו"כ חדשים לפני כ), ומדוע היה צריך קורח להמתין במחלוקתו על הכהונה עד לאחר תשעה באב?

אפילו באם נאמר שעיקר המחלוקת היתה על נשיאות אליצפן בן עוזיאל, שנתמנה נשיא על בני

לקראת שבת

יג

קהת² – הרי גם היה תקופה ארוכה קודם חטא המרגלים: כשזמנו את בני ישראל בראשון באייר כבר נתמנה אליצפן לנשיא, ומאז עד אחרי חטא המרגלים עברה תקופה של כמה חדשים. אם-כן, על כרחך מחלוקת קורח קשורה ותלויה במעשה המרגלים.

טענת המרגלים הייתה, ע"פ פנימיות התורה³, שצריך לעמוד בהבדלה וניתוק מן העולם; ומשום כך רצו שבני-ישראל ישארו במדבר – כך העולם לא יפריע אותם מתורתם ועבודתם ודביקותם בקב"ה. ותשובת משה רבינו היתה ש"המעשה הוא העיקר" והעליה הכי גדולה היא ע"י קיום רצונו של הקב"ה במצוות מעשיות.

והנה, ההפרש בין תורה למצוות הוא, שבתורה שעניינה הבנה והשגה – יש בוודאי חילוקי מדריגות בין איש לרעהו; משא"כ בעשייה הגשמית של המצוות – כל ישראל שווין לטובה: הפעולה הגשמית של הנחת התפילין שווה לגמרי בין משה רבינו לפשוט שבישראל.

וזו הייתה טענת קורח: בוודאי שבלימוד התורה עומדים משה רבינו ואהרן הכהן בדרגה הכי גבוהה שלא בערך לכלל ישראל – משה בעצמו קיבל תורה מסיני, הראשון שקיבל ממשה זה אהרן ואח"כ בני אהרן⁴, ורק אחרי שקיבלו הזקנים שמעו כלל ישראל את התורה;

אבל כעת שמחשבת המרגלים נכזבה, וידעו הכל שהעיקר הוא מעשה המצוות בגשמיות: "כל העדה כולם קדושים" – בזה כולם בשווה, ואם-כן "ומדוע תנשאו על קהל ה'?"!

עוד טענו נגד המלוכה של משרע"ה: הקשר של אנשי המדינה עם המלך אינו בשווה לכל קשר אחר, ולדוגמא הקשר שבין תלמיד לרבו. המלך הוא מקור החיות של כל העם, וכל אנשי המדינה מקבלים חיותם ממנו בכל ענייניהם – שלכן "מאן דמחוי במחוג קמיה מלכא חייב מיתה"⁶, אם רק

(2) כמבואר במדב"ר ותנחומא ריש פרשתנו. הובא בפרש"י עה"ת.

(3) נתבאר בארוכה ב"ינה של תורה" דשבוע העבר.

(4) כמבואר כ"ז בעירובין נד, ב.

(5) ובזה תתיישב תמיהה נוספת: הלא קרח ועדתו היו בעצמם "חמישים ומאתיים נשיאי העדה" – ומדוע טענו נגד ההתנשאות בשעה שהם עצמם היו מנושאים ומרוממים מעם, ובוודאי לא התכוונו לוותר בכך על התנשאותם, כמרומז בתשובת משרע"ה "ובקשתם גם כהונה", ומהי טענתם נגד התנשאות משרע"ה?

אלא שטענתם לא הייתה נגד עצם עניין ההתנשאות – דבוודאי ישנם חילוקי מדריגות בין בני", ובעלי המדריגה הגבוהים יותר עומדים למעלה יותר וראויים להנהיג את הפשוטים יותר. אבל התנשאות כמו של משה ואהרן – שהם לגמרי מסוג אחר ושלא בערך מכלל ישראל, זאת לא! כלומר: חילוקי מעמדות בתוך עם ישראל, כשבאופן כללי אחד קצת יותר גבוה מרעהו, זאת אפשר לקבל; אך שיש את כלל ישראל – וכנגדם את משרע"ה, חילוק עיקרי שכזה – שנובע אך ורק מלימוד התורה וכוונות המצוות – לא יכול להיות, כי העיקר הוא מעשה המצוות שבו כולם שווים.

(6) חגיגה, ג, ב.

לקראת שבת

עושה תנועה חיצונית של מרידה במלכות – כבר מאבד את כל קיומו וחיותו.⁷

משא"כ ברב ותלמיד, אזי רק "המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה" – רק אם הוא פוגע באותו עניין שבו הוא קשור לרבו (לימוד והוראת הלכה) רק אז הוא מתחייב בנפשו.

וכך היה גם אצל משה רבינו: בני-ישראל קיבלו ממשה, ע"י התנשאותו עליהם, לא רק השגות ועולות בתורה, אלא גם את העניינים הכי פשוטים כלחם ומים, גם אותם קיבלו ממשה רבינו.⁸

[ובדרך זו הוא גם באתפשותא דמשה שבכל דרא ודרא,⁹ אצל הנשיאים ראשי בני ישראל¹⁰, שכל אנשי דורם¹¹ מקבלים את כל חיותם באמצעות הנשיאים¹²].

ועל זה טען קורח: "כי כל העדה כולם קדושים" – באותם עניינים שבהם כולם בשווה, וכולם קדושים, כבקיום המצוות המעשיות, בזאת "ומדוע תתנשאו", מדוע גם דברים אלו חייבים לבוא מכוחו של משה רבינו?!

7 לכן כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להורגו (רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ח), כי העונש הוא לפי ערך הפגם (תניא פכ"ד), והמלוכה (ומרידה בה) נוגעת בכל מציאותו, עד לעצם חיותו.

ובזה יש לבאר העניין, דאף שמלך בן מלך שהיתה מחלוקת עליו מושחין אותו (רמב"ם שם ספ"א), ובכ"ז לא מצינו אשר משחו את רחבעם אף שהיה עליו מחלוקת ירבעם (ועוד – שהיתה מאושרת ע"י אחיה השילוני) – והוא לפי שהמחלוקת עליו היתה אחרי שישב כבר על כס מלכותו, ואז אינה צריכה משיחה – לפי שבישב על כסא מלכותו, כל העם קנויים לו בכל עצמותם, והמחלוקת אינה אלא בכוחות הגלויים (כלומר: בפנימיות כולם מקבלים חיותם ממנו, וע"ז אין הוא צריך משיחה, שכבר קנה מלכותו – וכל המחלוקת היא רק בחלקים החיצוניים של נפשם). שלכן, גם המורד במלך וכבר פרק עולו (וא"כ לכאורה במה הוא קשור למלך) – מ"מ יש רשות למלך להורגו – כי גם בו נוגעת המלוכה בכל מציאותו.

8 ולכן כשאמר משה (במדבר יא, יג) "מנין לי בשר", שלא יכול לצמצם עצמו בהשפעת הבשר (ראה לקוטי-תורה בעלותך לא, ד), אמר לו הקב"ה (שם טז) "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל גו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם גו' שההשפעה צריכה להיות מרוחו של משה דוקא, להיות הוא המשפיע בדורו.

9 ת"ז תס"ט. וראה ב"ר פנ"ו, ז.

10 כי כל ישראל הן קומה אחת שלימה, וראשי הדור כוללים את הנשמות של כל אנשי הדור (כמו שהראש כולל חיות כל אברי הגוף – תניא פנ"א), ולכן ההשפעה שממשיכים לאנשי דורם הוא בכל מציאות אנשי הדור, וגם בענייניהם הפשוטים, כמו שאברי הגוף מקבלים כל חיותם, גם החיות שבצפרנים מהמוח שבראש. וראה תניא פ"ב. לקוטי-תורה שיר-השירים לה, ד.

11 גם הפושעים ומורדים בהם (תניא פ"ב), כי מכיון שהם ראשי בני ישראל, הרי חיות כל האיברים מוכרח להיות נמשך מהראש דוקא.

12 ועפ"ז יש לבאר מ"ש בספר קהלת-יעקב (לבעהמ"ס מלא הרועים) מערכת "רבי", ש"נשיא הוא ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו": היתרון דיעקב אבינו על אברהם ויצחק, אשר ענייניהם דאברהם ויצחק לא נמשכו בכל יוצאי חלציהם, שהרי אברהם יצא ממנו ישמעאל ויצחק יצא ממנו עשיו. משא"כ ביעקב (אשר שופריה מעין שופריה דאדם הראשון כ"מ פד, א. זח"א לה, ב) שכל הנשמות היו כלולות בנשמת אדם הראשון) מטתו שלימה: וכן נשיאי ישראל, ענייניהם נמשכים בכל אנשי דורם.

וכשמבנוגע אנשי דורם ההמשכה נוגעת בכל ענייניהם ועד לעצם מציאותם כנ"ל, כן מצד הנשיאים, כל ענייניהם (בתור נשיאים) גם הנעלים ביותר, פועלים על אנשי דורם.

לקראת שבת

טו

ומה באמת השיב משה לקורח וכל עדתו? טענת קורח הייתה כאמור ש"אם כל העדה כולם קדושים" ומעשה המצוות הוא העיקר – איזה מקום יש להתנשאות; כשמשה ציוה "קחו לכם מחתות" הוא לכאורה הראה רק שהצדק אינו עם קורח, אבל הוא לא ביאר מדוע אין הצדק איתו.

אלא מוכרחים לומר שתשובת טענת קורח רמוזה בדברי משה: "בוקר ויודע ה' את אשר לו, ואת הקדוש והקריב אליו"¹³, ופירש רש"י: "את אשר לו – לעבודת לוי, ואת הקדוש – לכהונה... היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם... ומדרשו: "בוקר", אמר לו משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב – כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר¹⁴: ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל, כך¹⁵: ויבדל אהרן להקדישו וגו'".

דהנה שני טעמים אלו, שמביא רש"י, דורשים ביאור:

לפי הפירוש הראשון שהמתין להם למחר "שמא יחזרו בהם" – והלא תשובה יכולה להיות "בשעתא חדא וברגעא חדא"; ואם אינם מתעוררים מיד מניין לו שעד למחר כן ישובו בתשובה – דהוא מן הדברים שאין להם שיעור, אצל אחד התשובה היא מיד בעומדו על עומדו, אצל האחר זה נמשך עד למחר, ולשלישי לוקח הרבה יותר זמן. ומה הענין לחכות עד לבוקר?

ולפי מדרשו: מה היה צריך לחכות למחר כדי להראות את ה"גבולות שחלק הקב"ה בעולמו" – מספיק לחכות עד הערב, ומיד יראו את הגבול שבין היום ובין הלילה?

וכשיתבאר זה תובן תשובת משה לקורח.

אדמו"ר הזקן מבאר בלקוטי-תורה¹⁶ את הלשון השגור בחז"ל "תשובה ומעשים טובים", ולא "תשובה ומצוות" וכיו"ב. דב"מעשים טובים" – "דהיינו להיות המעשים טובים ומאירים" באור ה' א"ס ב"ה צריכים להיות בחי' תשובה", "שע"י התשובה יהיו המעשים טובים, שיהיו מאירים כמ"ש את האור כי טוב".

וכמשל אבנים טובות ומרגליות המכוסות בטיט ורפש – שאז אינם מאירות, אף שיש להם את כל התכונות של האבן-טובה; ובכל-זאת צריך לנקות אותם מהלכלוך שנדבק בהם, ורק אז הם יאירו.

וכך מעשה המצוות הם כאבנים טובות, שבעצם ה"ה מאירות, ועניינם הוא להוסיף אור בעולם – ורק שהאדם המקיים אותם שלא מתוך תשובה, אזי הוא מחשיך אורם. כמבואר בספרים שקיום המצוות שלא כדבעי מוסיף כוח בסטרא-אחרא. ולא רק בתורה ומצוות של אדם רשע, אלא אפילו

(13) פרשתנו טו, ה.

(14) בראשית א, ה-ז.

(15) דה"א כג, יג.

(16) דרושים לשמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג.

סתם אדם הלומד תורה ומקיים מצוות שלא לשמה אלא לשם פניות, ה"ה מחשיך את אורם.

וכנראה במוחש שבשעה שחסרה הכוונה הראויה בתורה ובמצוות, אזי יכול האדם לקבל מעצם קיום המצוה ולימוד התורה – גסות הרוח וגאוה. כיון שמרגיש את מעלתו שעמד בניסיון וקיים את המצוה, ובפרט אם קיים אותה בהידור¹⁷. שכל זה הוא ההיפך הגמור של תוכן המצוה: מצוה עניינה הוא "צוותא" וחיבור עם הקב"ה¹⁸, ואילו על גאוה אומר הקב"ה¹⁹ "אין אני יכולין לדור..."

יכול האדם לחשוב: מה נוגע האם המצוות שאני מקיים הם "טובים" ומאירים, או שהם חשוכים. אני אין לי אלא לקיים מצוותו של מקום – הקב"ה ציוה לקיים את המצוות, ואני קיימתי. הקב"ה "נמשך" ע"י מעשה המצוות בכל מצב שהוא, והעיקר הוא המעשה. ומה זה נוגע לי "לשמש את קוני" באם המצוות הם גם "טובים ומאירים" או לאו?

אך בוודאי זו טעות, כיון שרצונו של השי"ת הוא לא רק שיקיימו מצוות, אלא גם איך יקיימו את המצוות. שהרי המטרה והמכוון בקיום המצוות הוא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים"²⁰. ובדירה זו שני פרטים: עצם עשיית הדירה ע"י המעשה הגשמי של קיום המצוות; והיות הדירה מוארת ומתאימה לשכון בה אור ה' – ע"י כוונת המצוה. שהרי דירה חשוכה ומלוכלך אינה מתאימה לשבתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

וזו היתה תשובת משה: "בוקר ויודע ה'", ובשני הפירושים שברשי"י:

א. היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם: אף שתשובה אפשר לעשות בשעתא חדא וברגעא חדא, ביקש מרע"ה לרמוז להם שהוא רוצה שיעשו תשובה של "בוקר", של אור המאיר – שכך גם המעשים יהפכו להיות "מעשים טובים" ומאירים.

שהרי גם כאשר התשובה היא מפני יראת העונש, מוחלים מלמעלה על העבירות – אך אמנם אין זה "מאיר", וזדונות לא נעשים כזכיות. ורק כאשר התשובה היא מאהבה – נעשה הכל בבחינת "טובים ומאירים".

ב. א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו: ביקש משה לרמוז על המעלה של המצוות המאירות על המצוות הנמצאות בגלות בתוך הקליפות. שאף שגם את הלילה וגם את היום ברא הקב"ה,

17) בהעלם ובפנימיות גם כשמקיימם שלא לשמה ה"ז תורה ומצוות. וכנפסק בשו"ע שאפילו רשע גמור חייב בלימוד התורה, ובוודאי בקיום כל המצוות – אף שע"ז הוא מוסיף חיות בקליפות, כיון שאח"כ כאשר ישוב אל ה' וירחמהו, ובוודאי שיהיה כן כיון ש"לא ירח ממנו נדח", ואז ניצוצות הקדושה הנמצאים בתוך התורה והמצוות ישובו אל ה' מהקליפות ויאירו; אבל כל זמן שלא עשה תשובה – התורה והמצוות הם כדוגמת אבן טובה המונחת במקום האשפה.

18) כמבואר בלקו"ת בחוקותי מה, ג.

19) סוטה ה, א.

20) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

ושניהם אמת, "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" – מ"מ הלילה חושך והיום אור.

ובכך נפלה הטענה "כי כל העדה כולם קדושים": כל יהודי הוא קדוש, וכל מצוה קדושה – אבל זה יכול להיות בבחינת "לילה", ורק כאשר המצוות נעשים בכוונה ה"ה" טובים ומאירים. ומשום כך: (א) ישנו הבדל גדול, ובאין ערוך, בין המצוות של מרע"ה למצוות של סתם יהודי; ו(ב) צריכים לקבל את כל ההשפעות ממשה רבינו, ואתפשטותא דיליה שבכל דרא ודרא, לא רק בעניינים הנוגעים לעבודת המוח והלב, אלא גם בנוגע למעשה המצוות – שיהיה זה באופן של "טובים ומאירים".

ומכאן אתה למד:

ישנם כאלו הטוענים שמעשה המצוות בפועל אינו נוגע כ"כ, ו"רחמנא ליבא בעי"; אחרים טוענים שדי בקיום המצוות בלבד, אבל לימוד פנימיות התורה ועבודה שבלב זו תפילה בכוונה לא צריך כי המעשה הוא העיקר.

אומרת לנו התורה בפרשיות אלו: שלח – המרגלים חישבו בטעותם את הכוונה לעיקר ושכחו על המעשה, וזוהי טעות אחת. כיון שמעשה המצוות הוא העיקר. אבל גם קורה – מעשה המצוות בלי כוונה וחיות פנימית, גם איננו ע"פ רצונו של הקב"ה.

פנינים

דרוש ואגדה

ביטול המחיצות מפריד

ולא יהיה בקרח וכעדתו.

(יו, ה)

מצינו אצל קורה ועדתו דבר והיפוכו:

מצד אחד, דרש קורה שכל בני ישראל יהיו שווים במעלה ומדרגה, כאמרו "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

אף-על-פי-כן, דווקא קורה החזיק במחלוקת ופירוד. וכפי שמתרגם אונקלוס: "ויקה קרח" – "ואתפלג". ועד שאמרו חז"ל "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה כקורה וכעדתו" (סנהדרין קי).

ללמדך, שביטול המחיצות שקבעה התורה בין הסוגים השונים שבעם-ישראל (כהנים, לויים, ישראלים, "ראשיכם", "שואב מימיכם") לא זו בלבד שאינו גורם לאחדות, אלא גורם לפילוג ופירוד ביניהם.

דווקא כשכל אחד מבצע את תפקידו הראוי לו, בזה הוא ממלא את שלימות כוונת הבריאה, שלשמה בראו הקב"ה. ולא – גורם הוא לבלבול סדרי בראשית.

(ע"פ לקו"ש ח"ח, עמ' 204)

משה רבינו אוהב ישראל הי'

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם

כסבור שישאו לו פנים ולא עשו

(טז, כה ובפרש"י)

אי" בגמ' (מנחות סה, סע"א) "משה רבינו אוהב ישראל הי'". ואמחוז"ל (דברים רבה פ"א, ד) "יוכיחן משה שאוהבן".

וי"ל, שמפרשה זו יש לראות עד היכן הדברים מגיעים:

אף שכבר נגזרה גזירה על קורה ועדתו, ויתירה מזו, הקב"ה צווה "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם" (טז, כג), עדיין חיפש אוהבן של ישראל עצה לפעול על דתן ואבירם שיתחרטו, וינצלו "מדרת חיים שאולה".

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה:

ומה אנשים אלו שמרדו בהקב"ה ר"ל, וכבר נגזרה עליהם גזירה, השתדל משה בקירובן, עאכו"כ בדורנו שרובם של בני ישראל שאינם עוסקים בתורה ובמצוות ה"ז רק מעם-הארצות, והרי הם "כתינוק שנשבה לבין העכו"ם", שמוטל חוב קדוש על כאו"א להשתדל בכל מיני התחכמויות ותחבולות, להציל את ישראל, ולקרובן לאבינו שבשמים.

(ע"פ לקו"ש חכ"ח עמ' 102 ואילך)

פלוגתת חז"ל בתורם מן הרעה על הרעה

ידייק דמן הש"ס משמע דהאיסור הוא רק שלא יתרום מן הרעה על היפה, משא"כ להספרי / יסיק דאף להש"ס וודאי איכא חיוב לתרום תמיד מן היפה / יתלה הפלוגתא בגדר כללות דין תרומה מן היפה אי הוי מכלל "כל חלב לה" / יוסיף עוד, דתלוי הדבר אי תרומה מן היפה הוא חיוב בהפרשה או בנתינה לכהן

אומר שאם הפרשתם אותו שלא מן המוכר¹ שאתם בנשיאות עון ת"ל ולא תשאו עליו חטא".

ולכאורה נראה שיש כאן פלוגתא בין הגמ' והספרי, שבגמ' נאמר רק האיסור לתרום מן הרעה על היפה, ומשמע מזה שאין איסור לתרום מן הרעה על הרעה (וכן מן הבינונית על הבינונית); משא"כ מלשון הספרי מבואר דהוא

א.

יביא חילוק הש"ס והספרי, דמשמע שנחלקו אי איכא איסור ברעה על הרעה

איתא בגמרא (יבמות פט, ב. וש"ג) עה"פ בסיום פרשתנו (יח, לב) "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו" – "א"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו [הא אם לא תרימו מן המוכר תשאו חטא. רש"י], ואם אין קדוש נשיאות חטא למה, מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה".

(1) כ"ה ביל"ש, רמב"ם (סהמ"צ מ"ע קכט. וראה הערה 5), רמב"ן שהובא לקמן (ס"ג) ועוד (ראה ספרי הוצאת הארואויטץ. ועוד). ובדפוס ראשון ועוד "מן המוכר". וראה מפרשי הספרי.

(2) לכאורה י"ל, דאם אינו תורם מן היפה ביותר, ממילא הוי מן הרע על היפה (כי כל שיש יפים ממנו ה"ז בגדר רע לגבי היפים). וראה ל' רש"י ד"ה בהרימכם

אמנם, בספרי אמרו על כתוב זה: "מנין אתה

לתרום את המובחר ביותר⁴, ולכן נקט "מובחר" [ע"ד הלשון אצל קרבנות (רמב"ם ריש הל' איסורי מזבח. שם רפ"ז) שצ"ל "תמימין ומובחרין", מן המובחר".]

[ויש לומר, שהספרי יליף דין זה מלשון הכתוב "חלבו ממנו", דלכאורה תיבת "ממנו" מיותרת. ובספרי לעיל עה"פ (יה, כו⁶) "והרמותם ממנו" – "ממין על מינו ולא ממין על שאינו מינו", שמפרש "ממנו" – "ממינו". ועפ"ז י"ל, שלספרי הפירוש ב"חלבו ממנו" היינו שגם אם הוא "ממינו", צ"ל מן המובחר שבו, דהיינו מובחר מן היפות גופא].

ב.

ידחה דשמא אף להש"ס איכא חיוב לתרום תמיד מן היפה

אבל לכאורה עדיין יל"ע בזה אם נוכל לפרש דהש"ס פליג על הספרי בזה, שהרי שנינו בפירוש (תרומות פ"ב מ"ד) "כל מקום שיש כהן תורם מן היפה" (ורק כשאין כהן "תורם מן המתקיים", ולדעת ר' יהודה (תרומות שם) "לעולם הוא תורם (רק) מן היפה"), ועכצ"ל שגם לשיטת הש"ס החיוב ד"בהרימכם את חלבו ממנו" אינו רק איסור לתרום מן הרעה על היפה, אלא שחייבים לתרום "מן היפה".

וכן שנינו (שם מ"ז) "וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע", הרי שהחיוב לתרום

דין בתרומה עצמה, שהתרומה צריכה תמיד שתהי' "מן המובחר". וכן משמע גם מלשון הספרי לעיל עה"פ (יה, ל) "בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים גו" – "הרי זו אזהרה . . שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר".

[ואע"פ שאם אין לו אלא בינונית או רעה הרי חיוב התרומה חל רק על הפירות שיש לו, ואין לחייבו להשיג יפות כדי לתרום מן המובחר – מ"מ נפק"מ באם יש לאדם תבואה יפה ותבואה רעה ורוצה לתרום מכל סוג בפני עצמו, מן היפה על היפה ומן הרעה על הרעה, שלשיטת הש"ס אין בכך איסור, משא"כ להספרי שצ"ל מן המובחר דוקא].

ובזה יש לבאר עוד שינוי בלשון הספרי מלשון הש"ס, שבספרי הלשון "שלא מן המובחר"³, "לא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר", דלא כלשון הש"ס "על היפה": בש"ס ההדגשה היא על החילוקים בטיב התבואה והפירות, אם הן "רעות" או "יפות", ולכן נקט "יפה" בניגוד ל"רעה" [ע"ד שמצינו לענין שיעור תרומה (תרומות פ"ד מ"ג. ובכ"מ), "עין יפה", "בינונית" או "רעה"]; משא"כ כוונת הספרי שלעולם חייבים לתרום "מן המובחר", והיינו שגם כשתורם מן היפה על היפה, הרי מבין היפות גופא צריך

(קידושין מו, סע"ב) "הא אם תרימו את הרעה שבו".

אבל מהדוגמאות שהובאו במשנה (תרומות פ"ב מ"ה ואילך), תוספתא (שם פ"ד), מנחות (נה, א) ועוד — שהם מסוג א' על סוג השני (ולא שבסוג זה גופא צריכים לתרום מן המובחר שבו) משמע, שהכוונה ב"רע על היפה" היא רק — שאין לתרום מסוג רע על סוג יפה. וראה לקמן סעיף ג.

(3) בסהמ"צ להרמב"ם שם לפנינו (מספרי) "מן היפה". אבל בסהמ"צ הוצאת העליר וקאפח — "מן המובחר".

(4) ראה גם של"ה חלק תושב"כ סוף פרשתנו.

(5) ולהעיר שבש"ס (בכורות נג, סע"ב. תמורה ה, א) יליף דין זה מ"כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" (פרשתנו יח, יב).

(6) כ"פ בתולדות אדם לספרי שם. מלבי"ם שם.

ג.

**יכריח דמ"מ מצינו בש"ס משמעות דליכא
בזה איסור, וכ"ה משמעות הרמב"ן**

אבל דוחק לפרש כן שיטת הש"ס, כי בכ"מ שמצינו במשנה וגמ' האיסור שלא יתרום מן הרע, נאמר "לא מן הרע על היפה"⁸ [או לא ממין פלוני (שהוא רע) על מין פלוני (שהוא טוב)]⁹ - אף שבמקומות אלה לא נזכר כלל הדין שבדיעבד תרומתו תרומה. ומשמע, שהאיסור הוא רק מן הרע על היפה.

ולכאורה יש לדייק כן מלשון הרמב"ן בהשגותיו על ספר המצות להרמב"ם, שמוסיף במנין מצות עשה (מצוה ט) "שנצטוינו בהפרישנו תרומה שנפריש אותה מן היפה או מן השוה לא מן הרע על היפה" (וכן מוסיף במנין הל"ת (מצוה ז) "שנמנעו הלויים שירימו מן המעשר הניתן להם תרומת מעשר מן הרע שבו אבל ירימו ביפה או בשוה והוא אמרו יתעלה ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו").

והנה לכאורה יש לפרש כוונת הרמב"ן במ"ש "או מן השוה" ("או בשוה"), שהחויב לתרום מן היפה שולל רק הפרשה מן הרע, אבל מותר להפריש מן הבינוני¹⁰ [וע"ד דין "מובחרים" בקרבן, שנוסף לכך שגם אם אינו מובחר אינו נפסל בכ"מ¹¹, הנה גם גדר ד"מובחר" שחייבים

"מן היפה" פירושו גם "מן היפה על הרע", ואין תורמין מן הרע על הרע.

איברא שבמשנה שם ממשך ("תורם מן היפה על הרע) אבל לא מן הרע על היפה", וע"פ הנ"ל הו"ל להתנא לומר רק "אבל לא מן הרע" שאז ה"ז כולל גם לא מן הרע על הרע, ומשמע לכאורה, שהאיסור הוא רק "מן הרע על היפה". אבל י"ל דהא שנקט התנא "אבל לא מן הרע על היפה" הוא מחמת המשך דבריו, "ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה", ולכן נקט "מן הרע על היפה" להשמיענו חידוש, שגם באופן כזה, שלא רק שלא תרם מן היפה, אלא עוד זאת, שתרום מן הרע על היפה, מ"מ בדיעבד תרומתו תרומה. אבל לכתחילה אסורים לתרום (לא רק מן הרע על היפה, אלא) אפילו מן הרע על הרע.

וזהו גם הטעם שבש"ס שם נקט ר' אילעאי "תורם מן הרעה על היפה" (שהוא ב"נשיאות חטא"), דלא כלשון הספרי "שהפרשתם אותו שלא מן המובחר" - שאין צ"ל שזוהי פלוגתא, אלא טעם השינוי, כי כוונת ר' אילעאי להשמיענו (לא עצם הדין שהוא בנשיאות חטא, אלא) הדין ש"תרומתו תרומה", ובזה חידוש יותר בתורם מן הרע על היפה; משא"כ הספרי שבא להשמיענו עצם הדין שהוא "בנשיאות עון", סתם וכתב "שלא מן המובחר", שזהו החידוש, דאפילו אם רק לא הפריש מן המובחר, יש עליו נשיאות עון⁷.

8) בתמורה (ה, א) "חלבו אין גידועין לא" — אבל גם שם מתחיל "והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלבו כו".

9) ראה הנסמן לעיל הערה 2.

10) ע"ד לשון הרמב"ם סוף הל' איסורי מזבח "יפה... והשוה והפחות".

11) דרך אם יש בו מום פסול.

7) וראה לקמן ס"ז.

ב"או מן השוה" היא שמותרים לתרום מן הבינוני - ה"ז לכאורה דלא כשיטת הספרי הנ"ל¹⁵, שכ' בפירוש "שאם הפרשתם אותו שלא מן המובחר שאתם בנשיאות עון", "אזהרה . . . שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר", ודוחק גדול לומר שכוונתו לשלול רק "רע" (ואדרבה, פשטות משמעות הספרי היא, דגם כשתורם מן היפה צריך לתרום מן המובחר שביפות גופא, כנ"ל ס"א)].

וע"פ הנ"ל י"ל שמקורו של הרמב"ן הוא בלשונות הש"ס הנ"ל, שהאיסור הוא רק לתרום מן הרע על היפה.

ד.

יסיק דלהש"ס איכא וודאי חיוב לתרום תמיד מן היפה, מיהו ליכא לאו בתורם מן הרעה על הרעה

ולכן מסתבר לומר, שלשיטת הש"ס (שבכל מקום מדייק שהאיסור הוא רק לתרום מן הרע על היפה¹⁵), ולאידך מפורש (כנ"ל) שיש לתרום מן היפה על הרע, שמזה משמע - ולא מן הרע על הרע) - יש חילוק בין החיוב והאיסור (מ"ע ול"ת¹⁶):

להביא לכתחילה, הוא רק ש"לא יביא שה כחוש וכעור" (רמב"ם שם רפ"ז), אבל אין חייבים (אולי אפילו לכתחילה) להביא "מן היפה המשובח ביותר"¹²].

וכן מפורש בש"ס (ב"מ כב, א), בסוגיא ד"כלך אצל יפות", ד"סתמי" דבעל הבית כי תרום מבינונית הוא תרום¹³, ומדוייק גם כן בלשון הגמ' במ"א (תמורה שם) "והרי תרום מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלבו, חלבו אין גירועין לא", שרק "גירועין" אסור.

אבל צע"ק לשון הרמב"ן "או מן השוה", דלכאורה ע"פ הנ"ל הו"ל לנקוט כלשון הש"ס "או מן הבינוני"?

ומסתבר יותר לפרש לשון הרמב"ן "או מן השוה" שכוונתו שאם התרומה והשיריים הם "בשווה", כלומר מאותו הסוג (ללא הבדל, אם הם יפים, בינוניים או רעים), מותרים לתרום זה על זה. כי האיסור הוא רק לתרום מן הרע על היפה (וכן מ"ש הרמב"ן "מן הרע שבו", היינו שהשיריים אינם רע, ובמילא הוי תורם מן הרע על היפה) - אבל אם התרומה והשיריים "בשוה", אפילו שניהם מן הרע, אין בכך איסור¹⁴.

[ויש להוסיף, שגם את"ל שכוונת הרמב"ן

(12) ל' הרמב"ם שם בסוף הפרק — למי ש"רוצה ליזות עצמו". וראה לקמן בפנים ס"ה.

(13) ובתוס' שם (ד"ה ואם לאו) ש"מיפות אין רגילות לתרום". — וראה בארוכה השקו"ט בספרי דבי רב על הספרי פרשתנו כאן (ועוד), שלכא' לפי לשון הספרי (וכן ל' הרמב"ם הל' תרומות רפ"ה, הובא לקמן ס"ד) צ"ל רק מן המובחר. ומפרש שדברי הגמ' "סתמי" דבעה"ב. . . מבינונית הוא תרום" נאמרו רק להקט"ד ולא למסקנא. ע"ש.

(14) וראה ערוך השולחן העתיד הל' תרומות (סי' סו) שמגרורות על גרורות יכול להפריש.

(15) ואף שהרמב"ן שם הביא דברי הספרי — י"ל שכוונתו רק לרא' לכללות דבריו שהוא ציווי בפ"ע (ולכן נמנה במנין המצות, דלא כהרמב"ם שלא מנאו במנין המצות).

(16) לדעת הרמב"ן בהשמטות לסהמ"צ שמנה החיוב לתרום מן היפה במנין העשה ובמנין הל"ת (כנ"ל ס"ג), משא"כ לדעת הרמב"ם (סהמ"צ מ"ע קכט) שלא מנאו כמ"ע בפ"ע, וגם "ולא תשאו עליו חטא" אינו לאו אלא "שלילת החיוב" (וראה השקו"ט במפרשי סהמ"צ שם.

שם, יב²¹) (גם) "מכל חלבו" (סתם), "כל חלב יצהר גו", שהתרומה (בכלל) צ"ל תמיד מן ה"חלב" והמובחר].

משא"כ לפי הספרי, שהאיסור הוא לא רק לתרום מן הרע על היפה, אלא גם כשאינו מפריש "מן המובחר" הרי הוא "בנשיאות עון".

וזהו גם שיטת הרמב"ם ששינה מלשון המשנה (תרומות שם) "כל מקום שיש כהן תרום מן היפה", וכתב (הל' תרומות רפ"ה²²) "אין תורמין אלא מן היפה שנאמר בהרימכם²³ את חלבו ממנו" - שיש לפרש כוונתו, שהחיוב לתרום מן היפה אינו רק הידור מצוה, אלא שיש איסור לתרום שלא מן המובחר ("אין תורמין אלא מן היפה"), וכלשון הספרי הנ"ל "שלא יהו תורמים

החיוב (מ"ע) לכתחילה ולהידור¹⁷ הוא לתרום מן היפה, וזה כולל שיש לתרום "מן היפה על הרע" (וכן ביפות גופא, המובחר מן היפות); אבל האיסור (ל"ת) כשאינו תרום מן היפה הוא רק כשתרום מן הרע על היפה, שרק אז הוא ב"נשיאות חטא"¹⁸ (משא"כ אם רק החסיר ההידור לתרום מן היפה ומן המובחר, אין בו נשיאות חטא).

[ויש לומר, שהחילוק תלוי בלשונות הכתובים: גבי האיסור (ל"ת) נאמר "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו", שפשטות הכתוב¹⁹ היא, שהנשאר ("ממנו") אינו "חלבו", והיינו שצ"ל הפרשה מן היפה על הרעה, ולא להיפך, מן הרעה על היפה; משא"כ גבי החיוב (העשה) לתרום מן היפה נאמר (פרשתנו יח, כט²⁰).

21) הובא לענין זה בתוס' (ר"ה אה) קידושין מז, רע"א.
22) וראה גם הל' מעשר פ"א הי"ג.

ועפ"ז י"ל שהרמב"ם והרמב"ן לשיטתייהו אזלי: להרמב"ם ש"לא תשאו עליו חטא" אינו לאו בפ"ע אלא "שליילת החיוב" (כנ"ל הערה 72), אין חילוק בין החיוב להרים מן היפה ו"לא תשאו עליו חטא", ששניהם איירי באותו ענין (וראה ל' הרמב"ם שם); משא"כ להרמב"ן, ש"לא תשאו עליו חטא" הוא לאו בפ"ע, ס"ל שהעשה והלאו איירי בגוונים שונים*, ככפנים.

* אף שגם בהמ"ע כ' שנפריש אותה. . או מן השוה"ל (בדוחק עכ"פ) שוה מפני שבהמשך דבריו מוסיף גם השלילה, "לא מן הרעה על היפה", שאיסור זה אינו כשתרום "מן השוה" [דכיון שגבי הל"ת "ולא תשאו עליו חטא" מודגש שהאיסור הוא רק בתרום מן הרעה על היפה, מסתבר, שכ"ה גם לגבי העשה, שאין איסור עשה (לאו הבא מכלל עשה) אלא בתרום מן הרעה על היפה; והחיוב לתרום מן המובחר ביותר הוא רק לכתחילה ולהידור, כנ"ל בפנים].

23) גו"ג הוא כהספרי, ולא כבש"ס שהביא (כנ"ל הערה 31) הכתוב ד"מכל חלבו" (אלא שבסוה"מ צ"מ"ע קכט) גם הרמב"ם הביא "מכל חלבו".

הרי"פ פערלא לסה"מ צ"ה רס"ג עשה קנד. ועוד). — וראה הערה 32.

17) להעיר מהקס"ד דאביי (תמורה שם) "אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מקרי, קמ"ל". ועפ"ז י"ל, שלפי המסקנא לא מקרי חוטא אלא בתרום מן הרע על היפה, משא"כ זה שצריך לתרום מן היפה על הרעה (וכן מן המובחר ביפה גופא) הוי רק למצוה מן המובחר (כיון דלא נזכר בזה נשיאות חטא, ואין בו אלא חידוש*). וראה לקמן הערה 32 בשוה"ג.

* ועפ"ז י"ל, שגם לרבא (ראה תוד"ה אם שם ובקידושין מז, ב), יש חילוק (למסקנא) בין העשה והל"ת, ככפנים. ואכ"מ.

18) להעיר מספרי זוטא (פרשתנו יח, כט) "ממנו — שלא יפריש תרומה ממין על שאינו מינו, שלא יטול מן הרע על היפה", שמשמע, שגדר האיסור שלא ליטול מן הרע על היפה הוא ע"ד האיסור ליטול ממין על שאינו מינו. והיינו שאין האיסור מפני שמפריש מן הרע, אלא מפני שאין ההפרשה מן הרע יכולה להתיר את היפה, ע"ד מין על שאינו מינו.

19) משא"כ לדרשת הספרי "ממנו — ממינו" (כנ"ל בפנים סוס"א).

20) שפסוק זה הובא בש"ס — תמורה ה, א.

אותו אלא מן המובחר²⁴. שרק כשתורמים מן הרע על היפה הוי "נשיאות חטא", שאז הוא בזיון התרומה, ששירי' הם יפים והתרומה (המתירה את השיריים) היא מן הרע.

משא"כ לשיטת הספרי, שהדין ד"בהרימכם את חלב ממנו" הוא דין מיוחד בתרומה, מובן שזהו חיוב גמור להפריש מן המובחר, ובמילא, כשאינן מפרישים מן המובחר "אתם בנשיאות עון".

ו.

יוסיף לבאר דתלוי אי נימא דתרומה מן היפה הוא דין בהפרשה או בנתינה לכהן, ועפ"ז יסיק דהרמב"ם אזיל בזה לשיטתו

ואולי יש לומר עוד, ובהקדם פלוגתת ת"ק ור' יהודה (הנ"ל ריש סעיף ב) אם כשאינן כהן תורמין מן המתקיים או לעולם תורמין מן היפה גם כשאינן כהן.

שיש לבאר דפליגי אם החיוב לתרום מן היפה הוא תנאי בהפרשה או תנאי בהנתינה לכהן²⁵:

ר' יהודה הסובר שלעולם תורמים מן היפה (גם כשאינו מתקיים) טעמו - כי חיוב זה הוי דין בהפרשת התרומה, כי תוכן ענין הפרשת תרומה הוא - ההפרשה לה²⁶, כלשון הכתוב (פרשתנו יח,

25) להעיר מצפעת"נ על הרמב"ם ריש הל' כלאים (ב), סע"ג) ובהשמטות לשם (נדפסו לאחרי הל' מתנ"ע - א, א).

26) ראה ספרי פרשתנו (יח, כא) כל מצות כהונה קנאו השם ונתנו לכהונה. וראה מגילת אסתר ומרגניתא טבא לסהמ"צ שורש יב. וראה לקו"ש ח"ח ע' 34 ובהערות שם. ח"ח ע' 223. ועוד.

ה.

יבאר דאיפליגו בגדר דין תרומה מן היפה אי הוי מכלל "כל חלב לה" או דין מחודש בפ"ע

ויש לומר, ששני אופנים אלה (אם הפרשה שלא מן המובחר הוא בנשיאות חטא) - תלויים בגדר החיוב לתרום מן היפה.

דנהג בסוף הל' איסורי מזבח כתב הרמב"ם "שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר כו' והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו כו' הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר (ויקרא ג, טז) כל חלב לה' וגו'".

ויש לחקור אם החיוב דתרומה מן היפה ("בהרימכם את חלב ממנו") אינו אלא פרט מהחיוב הכללי ד"כל חלב לה", או שזהו דין מיוחד גבי תרומה.

וי"ל דבזה פליגי הש"ס והספרי:

לשיטת הש"ס חיוב זה אינו אלא פרט מהדין הכללי ד"כל חלב לה", ולכן אין לומר דכשאינו מקיים זה הרי הוא בכלל "נשיאות חטא", שהרי דין כללי זה אינו אלא הידור למי ש"רוצה לזכות עצמו" (כמ"ש הרמב"ם שם). ולכן ס"ל להש"ס

24) ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"צ שם, "כשיוציאוהו מן הרע יחטאו" [ולא כ' כלשון המשנה "מן הרע על היפה"], וממשיך בהעתק לשון הספרי.

ד"האכיל רעב כו' כסה ערום" הוא מפני שאיירי בצדקה שהיא לכפרה²⁹], שבזה צ"ל "מן היפה שבנכסיו", כי זה נוגע להחפצא, שע"י שהדבר הוא "מן היפה" הרי ההקרבה לה' היא בשלימות ובהידור יותר.

ולפי זה מבוארת שיטת הרמב"ם בנדו"ד (הפרשת תרומה מן היפה): כיון שנקטינן להלכה כת"ק שכשאין כהן תורמין מן המתקיים, והיינו מפני שזהו דין בנתינה לכהן, נמצא, שאין דין זה שייך לחיוב הכללי ד"כל חלב לה'" (שזהו רק ב"כל דבר שהוא לשם האל"), ולכן ס"ל להרמב"ם שזהו דין חדש ומיוחד גבי הפרשת תרומה שצריכים לתת לכהן מן היפה, וכיון שזהו דין מיוחד בתרומה ס"ל ג"כ שאינו רק הידור לכתחילה, אלא דאם אין מקיימים דין זה יש בו נשיאות עון (כשיטת הספרי), ולכן כתב "אין תורמין אלא מן היפה", כנ"ל.

משא"כ לשיטת הש"ס, שיש חיוב דהידור מצוה בכל המצות, "התנאה לפניו במצות" (וי"ל שלשיטת הש"ס אין חילוק בין דין הידור מצוה בכלל, והחיוב ד"כל חלב לה"), ולכן ס"ל שהחיוב לתרום מן היפה הוא רק פרט בחיוב הכללי דהידור מצוה ו"כל חלב לה"³⁰, ולכן

יב. שם, כח (ושם, כו)) "כל חלב יצהר גו' אשר יתנו לה' לך נתתים", "כן תרימו גם אתם תרומת ה'" (אלא שאח"כ נותנים אותה לכהנים), ולכן חל על עצם ההפרשה חיוב שתהי' מחלבו (ע"ד "כל חלב לה"), ומטעם זה ס"ל לר' יהודה דאע"פ שאינו מתקיים לא חיישינן לפסידא דכהן, כי העיקר הוא שההפרשה לה' תהי' מן היפה²⁷.

משא"כ הת"ק ס"ל שזהו בעיקר בשביל הכהן, שהנתינה אליו תהי' מן היפה²⁸, כדי שהספקת צרכיו על ידי בני תהי' באופן היותר טוב, מן היפה והמובחר. ולאופן זה אם היפה אינו מתקיים דין קדימה להמתקיים.

ועפ"ז יש לומר, שהשאלה הנ"ל (אם החיוב להפריש תרומה מן המובחר הוא חלק מהחיוב הכללי ד"כל חלב לה" או לא) תלוי בגדר ד"כל חלב לה".

דהנה נת' במ"א (לקו"ש חכ"ז ע' 10 ואילך ובהערות שם) בביאור שיטת הרמב"ם שלא הביא הא ד"התנאה לפניו במצות" (שבת קלג, ב) (שנלמד מ"זה אלי ואנוהו" (בשלח טו, ב)) אלא רק הדין ד"כל דבר שהוא לשם האל הטוב יהי' מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו כו' הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו" - שהכוונה בזה לדבר שהוא דומה לקרבן ע"ג מזבח (קרבן לה'), שמוסר את הדבר לה', כמו "בנה בית תפלה", "הקדיש דבר" [וגם הדוגמאות שברמב"ם שם

29) ראה לקו"ש שם ע' 14 ובהערות שם. ויש"ג.

30) ראה שלה"ה (שבעה ערה 7) "המצוה מהמובחר ליתן חלק הכהנים מן המובחר ביותר, וכן אלו הנותנים מעות לקופה של צדקה או לעניי יתנו מטבע המובחרת כו".

ולהעיר ג"כ שהדין ד"כל חלב לה" שברמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח) — הועתק (בשנינו לשון קצת) בשו"ע הל' צדקה (יו"ד סו"ס רמח), אף שלכאורה הי' מקום להביאו לפני"ז בהל' בית הכנסת (או"ח סק"נ ואילך), כהדוגמא "בנה בית תפלה". וי"ל שלדעת הב"י הדין ד"כל חלב לה" אינו רק בדברים שהם דומים לקרבן ע"ג מזבח, אלא בכל מצוה*, והוא דין אחד עם כללות החיוב דהידור מצוה

27) ולהעיר מהשקו"ט במפרשי הספרי (סוף פרשתנו) ועוד, אם חייבים לתרום מן היפה בתרומה טמאה ההולכת לאיבוד. וראה צפע"נ הנ"ל.

28) וכן משמע מדיוק ל' רשי" (ב"מ כב, א ד"ה כלך) "הי' לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן".

א"פ לומר שבגלל זה שאינו מן המהדרים תהי' בזה "נשיאות חטא".

הוא רק בתרומה - מ"מ, יש ללמוד מזה גם לגבי שאר מצוות התורה החומר כשחסר בהידור מצוה - דאע"פ שאין לחייבו ולכופו על הידור, מ"מ, כשאינו מהדר במצות, אין זה רק שחסרה בו המעלה דהידור מצוה, אלא שיש בזה (מעין) נשיאות עון³² (שנחשב לחסרון בהמצוה עצמה).

ומרובה מדה טובה כו' - דכאשר מקיימים מצות בהידור, הרי נוסף על השכר עבור ההידור מצוה, יש הוספה בשכרה של המצוה עצמה.

ז.

והנה יש עוד שינוי בין לשון הספרי ולשון הש"ס, דבש"ס הלשון "ואם אין קדוש נשיאות חטא למה" (והוא כלשון הכתוב עצמו "ולא תשאו עליו חטא"), אבל בספרי משנה ואומר "שאתם בנשיאות עון", וידוע ד"עון" חמור יותר מן החטא³¹.

והנה אע"פ שנת"ל שדין זה (שרק משום שחסר "מן המובהר" יש בזה "נשיאות עון")

(שהובא בשו"ע אר"ח סתנ"ו לענין אתרוג "עד שלישי", משא"כ ברמב"ם שהשמיט דין זה). ולכן הביאו בהל' צדקה דוקא, שאין מוסרים לשמים כ"א לעני.

(* ואולי י"ל שזהו טעם השינוי, שברמב"ם כתב "כל דבר שהוא לשם הא-ל", ובשו"ע "לשם שמים", ד"לשם הא-ל" משמעו דבר שמוסרים לה', כקרבן ע"ג מזבח, משא"כ "לשם שמים" משמעו כל ענין של עבודת השם.

31) ראה יומא לו, ב. ובכ"מ.

32) וראה שו"ע אדה"ו או"ח (סתפ"א ס"א) "והאוכל והשותה (אחר כוס ד) אין עליו כלום, אלא שנמצא מוציא עצמו מכלל המהדרין ועובר על דברי חכמים שאמרו (ברכות מט, סע"ב) לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל".

הזהירות מפירוד לבבות

אשמות המחלוקת תלויה בשני הצדדים

בכלל, כאשר ישנם חילוקי דעות בין שני צדדים, ומתנהלת מחלוקת תוך כדי ביטויים חריפים, כמעט באופן קבוע אשמים בכך שני הצדדים, אפילו כאשר במידה מסויימת ולעיתים קורה שהצד האחד אשם במידה משמעותית, אך בכל זאת, אשמה כלשהיא נמצאת בכל צד.

ברור הדבר שמחשבות שונות זוהי תופעה טבעית, היות ש"אין דיעותיהם שוות", אך הדבר לא צריך להביא למחלוקת ועוד באופן חריף.

על אחת כמה וכמה, כאשר מדובר אודות בית כנסת, אודות בית תפלה לו יתברך, מקום בו יהודים נאספים להתפלל ולבקש מהשי"ת את כל הצטרכויותיהם בגשמיות וברוחניות, והקב"ה – שהוא עצם הטוב – רוצה למלא את כל הבקשות והתפילות.

אך לשם כך נדרש שכל המתפללים וכל בעלי הדעה של בית הכנסת, יזכרו את פסק המשנה "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שפסק זה מבהיר עד כמה מוכרח לשרור שלום בבית הכנסת, בנוסף על הצורך בשלום בכלל.

קשה לשמוע טענות של צד אחד, ובכלל כאשר נמצאים בריחוק מקום קשה להחליט החלטות בנושאים שכאלה, אך בטוחני שעם רצון טוב אין צורך בהחלטות המגיעות ממקום אחר, די בכך שיתדברו הצדדים יחד בינם לבין עצמם תוך שהם זוכרים, עפ"י דברי רבינו הזקן בתניא ריש פרק מ"א, שהקב"ה מניח העליונים ותחתונים וניצב עליו ומביט עליו ובוחר כליות ולב שהכוונה היא

כפשוטו – כל אחד ואחד מהנאספים, גם בשעה שהם עוסקים בענין אודותיו אתה כותב במכתבך. על כולם להתבונן באמיתיות הדבר ולהתחשב בדבר, במידה המירבית, שהמקום הוא מקום קדוש, שצריך להמשיך קדושה בעת שנמצאים בו, ובמידה מסוימת גם 'לקחת לבית' מקדושה זו. ולבטח ימצאו דרכים שישכון שלום בין כולם לאורך ימים ושנים טובות.

(תרגום מאגרות קודש חי"א אגרת ג'תקכז)

אי אפשר שיהי' אחד צודק מאה אחוז והשני אשם מאה אחוז

... ומ"ש אודות פירוד הלבבות, הנה כמה פעמים כתבתי, שיעיינו בדרושי רבנו הזקן והנשיאים שלאחריו, ובמילא ידעו מאין בא פירוד הלבבות, וכן יראו עד כמה נוגעים הדברים, ואם נוגע זה בשעת שלום בתכלית, עאכו"כ וכו' וכשישנם שני צדדים הרי בעוה"ז כמעט אי אפשר שיהי' אחד צודק מאה אחוז והשני אשם מאה אחוז, אלא כאו"א אשם עכ"פ במקצת, ובפרט ע"פ המבואר בחסידות פירוש הכתוב דכמים הפנים לפנים וכו',

וברור הדבר אשר עד עתה השחיתו כמה טוב ע"י העדר דקירוב הלבבות בשביל ענינים דכבוד המדומה וכו'. ואל יטעו את עצמם שזהו מפני יראת שמים... [אלא] להיפך, וכמבואר בדרוש החלצו מרבנו הזקן כו' עד למאמר נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר... הנדפס בהשלמה לקונטרס החלצו, יעו"ש,

ודא עקא אשר למרות שמתעוררים, הנה ישנם אחדים אשר לפעמים אפילו לאחר ההתעוררות מחליפים הקוים, ומה שצריכים לעשות תשובה על ענינים שלו, ולדון את חבירו לכף זכות עד כדי כך, שיקוים והוי שפל רוח בפני כל האדם, וכלשון רבנו הזקן והוי באמת לאמיתו (וכמבואר במקום אחר שהביא בזה רבנו הגירסא האדם בתוספת ה"א), והם עושים ההיפך, שמצוים על אחרים בהתלהבות שיעשו תשובה, ובהתלהבות לא פחותה מזה מלמדים זכות על עצמם ובהידור ע"ד הכתוב על כל פשעים תכסה אהבה, ותובעים בהסביבה שיהיו שפל רוח נגדם,

וכבר ידוע דבר משנה שבענינים שבין אדם לחבירו, העלפט ניט דאס וואס מען עסט פסח דוקא קיילעכדיקע מצה שמורה, און וואס מען איז אוף שבועות א גאנצע נאכט וכו' [אינו עוזר כשאוכלים בפסח דוקא מצות עגולות, ובליל שבועות ערים כל הלילה], עד שירצה את חבירו, אשר אז מועילים ענינים אלו.

ומסיימים בדבר טוב, אשר ע"פ הכתוב, והביאו רבנו הזקן פסק דין הלכה למעשה בהלכות ת"ת, שבל ידח ממנו נדח, ודאי הדבר, ויה"ר שיהי' זה בקרוב ובחסד וברחמים, אשר בקרוב ממש יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, וכמובא בדרושי חתונה מאמר הצ"צ בזה, אשר כמו רשע כפשוטו צריך לעזוב דרכו, הרי כן ממש, איש און מחשבותיו, און מלשון און וכת, [יעו"ש בהענין, דכאשר מתפשטים בכל בית המדרש, הנה בכל מדרך רגל דוחקים עליו], ובמילא יתאחדו כולם כאיש אחד. והשלום ואחדות זו יגינו על כאו"א ובני ביתו בתוך כלל ישראל כחומה בצורה, וכמ"ש ברכנו אבינו

כולנו כאחד באור פניך, ובאור פני מלך חיים.

(אגרות קודש חי"ג אגרת ג'רצא)

אם צד אחד הי' מתחיל בהנהגה של שלום הי' מהפך ומקרב לב צד השני

...ואף שמובן שאין כוונתי בזה לומר שרק הוא האשם בכל הנ"ל, אבל לאידך גיסא, כנראה, שכל המנהלים וכל חברי ההנהלה לכאן"א חלק בפירוד הלבבות, והוא מוכרח גם ע"פ הנאמר כמים הפנים לפנים כו', ואם הי' צד אחד מתחיל בהנהגה של שלום וקירוב הרי ככתוב הי' מהפך סו"ס ומקרב לב הצד השני,

ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יעשה כ"א מהם בהנ"ל ודוקא ע"פ המבואר - והוראת רבנו הזקן באגרת התשובה סוף פרק ט' שכשנדרש תיקון העבר צריך להכפיל את ההתאמצות, ובלשון רז"ל הי' רגיל לקרות דף אחד וכו', ואחכה לבשו"ט.

(אגרות קודש חי"ג אגרת ד'תשלה)

בטחון בעלי-עסקים

- חלק שני -

אמנם כן, העיקר הוא הגברת האמונה וחיזוק התקוה והבטחון, ועם זה לעשות בפועל כל מה שאפשר לעשות ולא לשבת בחיבוק ידים ולבכות את העבר המזהיר ולהזהר באלפי סייגים מלצייר לעצמו עתיד שחור.

האמונה, התקוה והבטחון

היאוש הוא הטפה המרה התלוי' בחרבו של המחריב עולמו של הקב"ה, והמדיח את האנשים מדרכי החיים מלמלאות תעודת מלאכותם בשליחות אדון עולמים להאיר את העולם באור תורה ונועם המצות ומדות טובות.

ואין לך גבור יותר גדול ממי שמנצח את תולעת היאוש המכלה את הנפש ומאבד את הדעת.

האמונה, התקוה והבטחון במי שאמר והי' העולם, הן המה סמי המרפא הממתיקים את רעל ארס היאוש, ומעמידים את האדם הדתי על הגובה הראוי' לו ונותנים לו הכח והעוז למלאות תעודתו.

ויפרוץ האיש ויגדל במאד

עובדא.

בעיר פוטשעפ - פלך טשרניגוב - גר איש אחד, חזנוב שמו בעל בעמיו, ולו עסקים גדולים בקבלנות במסלות ברזל, ויקנה גם אחוזות ויערות, ויפרוץ האיש ויגדל במאד ויפתח סניפים מבית

מסחרו בערים קיוב חרקוב ופטרבורג.

חסיד הי' הגביר, ובכל שנה ושנה הי' בא עם בנו ושני חתניו לליובאוויטש ושוהה שם איזה ימים, שומע דברי תורה, סופג ריח דרכי החסידות, מבקר את כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע ושואל עצתו בעסקיו, מבקר את היכלי ציוני קברות הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק' זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע, מתוועד עם החסידים הזקנים והאברכים שישבו - לשם חסידות - בליובאוויטש ונוסע לו.

שנת משבר כלכלי

כה נמשכו שנים רבות מר חזנוב כבר הזקין ובנו וחתנו מר קיסין התחילו מנהלים את העסקים והכל עלה יפה, עד שהגיע שנת תרס"ד - שנת משבר כללי במסחר הקבלנות.

כשנה התאבק בית מסחר חזנוב עם המצב, ומבלי הבט על הפסדים גדולים מילא בית המסחר את כתבי החוזה שלו עם הנהלות מסלות הברזל עד אשר אפס כחו.

ויבא מר חזנוב הזקן עם חתנו מר קיסין ומנהל בית מסחרם הראשי לליובאוויטש להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק נבג"ם להתייעץ איך להחליץ מן המיצר.

"מתיאש הוא מלראות עוד טוב בחייו"

אחרי החשבון המדויק יצא אשר אם ימכור מר חזנוב את יערותיו אחוזותיו ובתיו אשר בקיוב ובחרקוב יוכל לשלם רק ארבעים אחוזים מחובותיו, ויתפלגו בדעותיהם, מר חזנוב אמר שצריכים למכור הכל ולשלם לבע"ח כל מה שאפשר, ומר קיסין ומנהל הראשי אמרו שצריכים לשלם רק ט"ו אחוזים וביתר הסכום לעשות מסחר וקנין.

כשהציעו דבריהם לפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בכה מר חזנוב ואמר עשרים שנה הי' קבלן מצליח והרבה עשרות משפחות יהודים מצאו מחיתם בעסקיו, ולבסוף עליו לקרא שמיטה, וטוב מותו מחייו, כי מתיאש הוא מלראות עוד טוב בחייו.

"יעזור השי"ת ויבא אותו היום הטוב אשר מרכבתו תרום"

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ענה ואמר:

בגן העיר בוועין ישנם כמה דברים מפליאים וביניהם יש אופן גדול גבוה מן הארץ ועל צדדין תלויות מרכבות, המרכבות הן מזכוכית משובצות בפסי ברזל, למען אשר היושב בהן יוכל לראות לכל רוח שירצה, ובהנשא האופן מן הארץ תנשא גם המרכבה התלויה בצדו, ובהגיעו לגובה ידועה יכולים לראות מרחק רב, והאופן מתגלגל והמרכבה יורדת מטה, וכה מתגלגל האופן ולעומתו המרכבות עולות ויורדות.

חז"ל אמרו גלגל החוזר הוא בעולם, הגלגל מתגלגל ומרכבותיו עם רוכביהן עולות ויורדות. מטבע האדם הוא אשר כשהוא במרום מרכבת גלגולו רוחו טובה עליו, והכל כקליפות השום נגדו, שוחק ומטיב לבו, ובאמת אינו אלא שוטה כי מרכבתו תלוי' באופן המתגלגל, ומי שמרכבתו יורדת מטה בוכה ובאמת אינו אלא שוטה כי מרכבתו קבועה באופן המתגלגל יעזור השי"ת ויבא אותו היום הטוב אשר מרכבתו תרום.

ר' אהרן - אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק למר חזאנאו, הסירו כל עוצב מלבכם, התחזקו באמונתכם ואמצו בטחונכם בהשי"ת, ואתם - אמר למר קיסין ומר באסס - גרשו את היאוש, ושימו לבבכם בחשבון מסחרי באיזה אופן אפשר לקחת עוד עסקי קבלנות והשי"ת יהי' בעזרם ויזמין לכם עסקים טובים.

מר קיסין ומר באסס עשו כדברי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, ולא עברה שנה ובית מסחרו של מר חזנוב עמד על גובה מסחרי איתן.

אמנם כן, העיקר הוא הגברת האמונה וחיזוק התקוה והבטחון, ועם זה לעשות בפועל כל מה שאפשר לעשות ולא לשבת בחיבוק ידיים ולבכות את העבר המזהיר ולהזהר באלפי סייגים מלצייר לעצמו עתיד שחור.

(אגרות-קודש ח"ה קטז-קיח)

